

CARACTERUL NOVATOR AL PREVEDERILOR DIRECTIVEI CONSILIULUI COMUNITĂȚII EUROPENE NR. 374 DIN 25 IULIE 1985, TRANSPUSE ÎN DREPTUL INTERN, CU REFERIRE LA RESPONSABILITATEA PENTRU PRODUSE DEFECTUOASE (I)

Author: Rodica Lacrina BOILĂ*

***Abstract:** La création d'un régime juridique uniforme, au niveau européen, qui peut instituer un contrôle et des exigences plus strictes à l'importateurs et les distributeurs des produits dangereux pour les hommes et l'ambiance, constitue l'une des préoccupations du Conseil européen, matérialisée, après de longs débats et négociations, en Directive nr. 374 du 25 juillet 1985. Roumanie, état européen par l'emplacement géographique, les traditions historiques et les rapports politiques, économiques, culturels, aspire à statut d'état membre avec des droits entiers dans le milieu d'Union européenne. Dans ce sens a été signé l'Accord d'association, ratifié par la Loi nr. 20 du 6 avril 1993. Pour l'application des prévisions de la Directive, le Gouvernement de la Roumanie a adopté l'Ordonnance nr. 21/1992, relativement la protection des consommateurs, cette étant ultérieurement sujette des modifications, complètement et révisées et après la Loi 240/2004.*

***Keywords:** European Community Council, Directive, European Citizen, Products' Deficiencies, Consumer.*

***JEL Classification:** K13*

Răspunderea civilă pentru produse defectuoase în lumina prevederilor comunitare, transpuse în legislația națională

I. Preliminarii

Societatea contemporană, caracterizată prin dezvoltarea puternică a producției industriale, în cadrul economiei de piață, corespunzătoare exigențelor sporite ale consumatorilor, a determinat noi legiferări privind răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de produsele defectuoase, care s-au desprins și structurat în dreptul protecției consumatorului. Instituind o răspundere civilă derogatorie și agravantă, față de răspunderea civilă delictuală pentru "fapta lucrului", noile dispoziții legale sunt menite să

* Associate Professor, „Petru Maior” University of Tîrgu-Mureș, Faculty of Economics, Law and Administrative Science, Romania. Lawyer, Mureș Bar Association.

asigure o protecție sporită vieții, sănătății și securității consumatorilor, în condițiile diversificării produselor destinate consumului și creșterii calității lor.

Se urmărește realizarea unui echilibru între răspunderea pentru defectele produselor și libertatea industriei, comerțului, cercetării științifice, protecția sporită a consumatorilor, dar și respectarea intereselor economice ale celor care produc și pun în circulație produsele. Echilibrul este fragil, existând nemulțumiri în rândul susținătorilor mișcării consumeriste, pentru o protecția consumatorilor, pe de o parte, dar și în rândul producătorilor, pe de altă parte, împovărați de costurile ridicate ale producției, cercetării și despăgubirile datorate victimelor acestor produse.

În plan doctrinar, se află în dezbatere "arhitectura noului drept"¹ și problema crizei și viitorului răspunderii civile². La fel cum răspunderea civilă s-a desprins din răspunderea penală, impunându-și propria reglementare, o nouă răspundere juridică privind protecția consumatorilor, se desprinde din răspunderea civilă, prin crearea unei acțiuni preventive pentru riscurile prejudiciilor majore, vizând interese esențiale ale umanității.

Dat fiind faptul că faptul că "defectul de securitate" constituie faptul generator al răspunderii, în centrul reglementărilor juridice se află obligația de securitate a consumatorilor, obligație legală, de rezultat, care oferă acestora garanția de a nu fi prejudiciați de produsele achiziționate.

Evoluția doctrinară și jurisprudențială asupra fundamentului răspunderii pentru lucruri marchează un moment însemnat cel al *responsabilității preventive* având la baza ideea prevenirii riscurilor majore privind viața, sănătatea și securitatea individului, apărarea mediului înconjurător, protejând atât generațiile contemporane, cât și cele viitoare, a speciei umane, în general.

Dreptul se adaptează transformărilor societății și noilor exigențe privind repararea prejudiciilor, ceea ce implică o modificare a fundamentelor răspunderii civile, prin reconsiderarea principiilor tradiționale referitoare la rolul culpei, reprezentând *responsabilitatea sancțiune*, dar și a riscului, considerată a fi *responsabilitatea despăgubire*.

Prezentul studiu își propune o incursiune în conținutul prevederilor legale, îndeosebi a Legii nr. 240/2004, privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte, prin care au fost transpuse dispozițiile Directivei nr. 85/374/EEC din 25 iulie 1985, în vederea demonstrării aspectelor novatoare privind protecția sporită acordată victimei, prin prisma fundamentării răspunderii civile pentru lucruri.

II. Prevederi comunitare privind armonizarea răspunderii civile pentru produse cu defecte în legislațiile naționale europene

1. Semnificația prevederilor comunitare

În spațiul Comunității Europene, spre care aderăm, coexistă ordinea juridică internă cu ordinea juridică comunitară și cea internațională. Mijlocul de reglementare a protecției consumatorului îl constituie *directivele*, reprezentând manifestarea de voință a statelor membre cuprinsă în prevederile art. 153 introdus în textul Tratatului asupra

¹ F.Terre, P.Simler, Y.Lequette, *Droit civil. Les obligations*, 6e édition, 1996, Editura Dalloz, p. 765.

² P. Jourdain, *Les principes de la responsabilite civile*, 3e édition, 1996, p. 17.

Uniunii Europene de Tratatul de la Amsterdam și menținut prin Tratatul de la Nisa, de modificare a Tratatului asupra Uniunii Europene³.

După cum se pronunța Curtea de Justiție a CE, „*dreptul comunitar constituie ordinea juridică proprie, integrată sistemului juridic la statelor membre*”⁴. Potrivit principiului supremației dreptului comunitar, asupra dreptului statelor membre, normele juridice comunitare au prioritate, față de cele ale dreptului intern, fiind prohibite orice reglementări de natură a le contrazice sau limita. După cum se arată în literatură⁵, efectele Directivei vizează „*o constantă juridică*”, reprezentând modelul legislativ impus de obligația comunitară comună pentru toate statele membre, pe de o parte, și „*un element variabil*” reflectat în activitatea concretă de aplicare a acestor norme, adaptate sistemului legislativ al fiecărui stat, pe de altă parte.

Analizată prin prisma raportului dintre ordinea juridică comunitară și cea națională, Directiva instituie o ordine proprie, instituțională, obligatorie pentru statele membre ale Comunității Europene, pe care se structurează normele dreptului intern, respectând principiile călăuzitoare, dar adaptându-le specificului fiecărui stat. În principiu, Directiva nu are aplicabilitate directă, deoarece reglementează obiective, iar nu mijloace de aducere la îndeplinire a acestora. Cu toate acestea, conține reglementări deosebit de importante privind răspunderea pentru produse defectuoase, care trebuie să se regăsească în prevederile legislative ale statelor membre, astfel cum prevede art. 19.1⁶.

Pentru a asigura eficiența directivelor, trebuie invocate dispozițiile art. 189 din Tratatul CE, potrivit cărora este obligația judecătorului de a aplica direct prevederile Directivei, dacă constată că statul nu a transpus sau a transpus încorect prevederile acesteia⁷.

Crearea unui regim juridic uniform, la nivel european, care să instituie un control și exigențe mai stricte asupra fabricanților, importatorilor și distribuitorilor de produse periculoase pentru oameni și mediu înconjurător, constituie una dintre preocupările Consiliului Europei, materializată, după dezbateri și negocieri îndelungate⁸, în Directiva nr. 374 din 25 iulie 1985⁹; reprezentând dreptul comun în materie de securitate a

³ Publicat în *Journal officiel des Communautés européennes*, nr.C 80 din 10 martie 2001.

⁴ Louis Dubois, Claude Gueydan, *Grands textes...*, p. 263, CJCE, 15 iulie 1964, Costa ENEL aff.6-64.

⁵ P. Pescatore, *L'effet des directives communautaires: une tentative de demythification*, Dalloz, chronique 1980, p. 171.

⁶ “Statele membre pun în vigoare dispozițiile legislative reglementare și administrative necesare pentru combaterea la prezenta Directivă, cel mai târziu 3 ani după notificarea ei”.

⁷ “Dacă Comisia consideră că un stat membru nu și-a îndeplinit una din obligațiile care îi incumbă, în virtutea prezentului tratat, ea va emite un aviz motivat cu privire la acest lucru, după ce a somat statul în cauză, să-și prezinte observațiile. Dacă statul nu se conformează avizului într-un termen determinat de Comisie aceasta poate sesiza Curtea de Justiție”.

⁸ La 27 februarie 1977, Consiliul Europei a adoptat Convenția de la Strasbourg “*sur la responsabilité du fait des produits en cas de lésion corporelles et de décès*”, care, însă, nu a intrat în vigoare datorită numărului insuficient de ratificări a statelor membre. Acest tratat internațional a fost inițiat de Consiliul Europei, dar a fost semnat doar de 4 state: Belgia, Franța, Austria și Luxemburg, fără a fi ratificat de celelalte state membre. Cu privire la istoricul proceselor negocierii internaționale, asupra acestei teme, a se vedea: G. Viney, P. Jourdain, *Traité de droit civil. Les conditions de la responsabilité*, sous la direction de J. Ghestin, 2e édition, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1998, p.761-762.

⁹ Directiva nr. 85/374/C.E.E. din 25 iulie 1985, publicată în *Journal officiel des Communautés européennes*, nr. L210 din 7 august 1985 și modificată prin Directiva nr.1999/34/C.E. a Parlamentului European și a Consiliului Comunităților Europene din 10 mai 1999, publicată în *Journal officiel des*

produselor. Directiva se remarcă printr-un cuprins laborios, într-un stil clar și concis, definind “produsul” (art.2), “producătorul” (art.3), ”defectul” (art.6), cauzele de exonerare” (art.7), ”prejudiciul” (art.9), termenele de prescripție și de decădere (art.10-11).

De menționat faptul că Directiva a fost completată cu reglementări detaliate pe categorii de produse, așa numitele directive "verticale", cum sunt *Directivele 75/319/CEE* și *81/851/CEE* privind produsele farmaceutice, *Directiva 89/662/CEE* privind produsele de origine animalieră. Prevederi generale asupra securității produselor au fost elaborate în cuprinsul *Directivei 92/59 CEE din 29 iunie 1992*, dată fiind diversitatea produselor și necesitatea instituirii unor reguli de aplicare produselor care nu aveau o reglementare proprie.¹⁰ Conținutul acestei directive este deosebit de important prin definirea unor termeni ai acestei răspunderi, îndeosebi a obligației de securitate, alături de alte obligații ale producătorilor (art. 3 alin. 1 și 2), asupra cărora vom reveni detaliat în cuprinsul prezentului studiu.

Directiva are o contribuție importantă la garantarea statutului juridic al cetățeanului european, deoarece s-a considerat calitatea de consumator, ca fiind “o nouă formă de cetățenie”, corelativă obligației de securitate a acestuia¹¹, în condițiile în care dreptul consumatorului la protecția sănătății și securității sale a fost ridicat la rang de principiu constituțional comunitar.

Transpunerea reglementărilor acesteia în dreptul intern al statelor membre s-a realizat, în majoritatea cazurilor¹², altele au reglementat limitări sau excluderi privind sfera cazurilor de aplicare a riscului de dezvoltare, ca o cauză specifică de exonerare de răspundere¹³.

Respectând principiile instituite prin documentele considerate a fi izvoarele reglementărilor sale, dintre care Convenția de la Strasbourg din anul 1977 și instituția

Communautés européennes, nr. 1.141 din 4 iunie 1999 - urmează a fi invocată, în prezentul studiu, ca fiind "Directiva".

¹⁰ Publicată în *Journal officiel de Communautés européennes*, nr. L.288 din 11 august 1992. Această directivă a fost abrogată prin Directiva nr. 2001/95/CEE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 decembrie 2001, relativă la securitatea generală a produselor. În art. 17, în mod expres se mențin în vigoare dispozițiile Directivei 85/374/CEE, care trebuiau a fi transpuse în legislațiile țărilor membre până la 15 ianuarie 2004.

¹¹ *Raport de la Commission Européenne Office des Publications Officielles des Communautés européennes*, 1985, p.17.

¹² Art. 19 al *Directivei* prevede că: ”statele membre vor pune în vigoare dispozițiile legislative, reglementare și administrative necesare pentru a se conform dispozițiilor prezentei Directive, cel mai târziu 3 ani de la notificarea prezentei directive. Ele vor informa Comisia”. Transpunerea Directivei în dreptul intern al țărilor membre s-a făcut astfel:

- În Franța, prin Legea nr. 98/938 din 19 mai 1998, au fost integrate dispozițiile în art. 1394/.6-1384./18 din Codul civil. Transpunerea a fost infirmată de CJCE în aprilie 2002;

- Marea Britanie (Consumer Protection Act 1987), Grecia (Decretul Lege din 31 martie 1988), Italia (Decretul Lege nr. 224 din 24 mai 1988), Luxemburg (Legea din 21 aprilie 1989), Danemarca (Legea din 7 iunie 1989), Portugalia (Decretul Lege nr. 383 din 6 noiembrie 1989), Germania (Legea din 15 decembrie 1989), Olanda (Legea din 13 septembrie 1990), Belgia (Legea din 25 februarie 1991), Irlanda (Liability for defective products Act, 1991).

¹³ În Franța sunt excluse situațiile când prejudiciul a fost cauzat corpului uman sau de produse ale acestuia, iar în Spania, în ipoteza medicamentelor și produselor alimentare pentru consumul uman. Luxemburg și Finlanda au exclus total aplicarea riscului de dezvoltare - M. C. Bonnamour, REDC, martie 2002, p. 112, citat după G. Viney, *op.cit.*, p.760.

răspunderii pentru produse defectuoase în legislația Statelor Unite¹⁴, Directiva își găsește o argumentare *economică*, deoarece urmărește armonizarea legislațiilor statelor membre, pentru crearea condițiilor unor schimburi economice echitabile, înlăturând posibilitate defavorizării unora dintre participanți, în lipsa unor reglementări juridice, dar și *socială*, cu referire la protecția acordată consumatorilor împotriva abuzurilor și pericolelor privind viața, sănătatea și securitatea lor.

Eveniment marcant în politica legiuitorului comunitar, adoptarea Directivei, este *prima încercare de armonizare a dreptului civil material*, într-un domeniu de mare actualitate și importanță, ceea ce demonstrează că idealul uniformizării normelor juridice civile este realizabil¹⁵. Unificarea răspunderii civile contractuale cu cea delictuală reprezintă un adevărat deziderat al doctrinei juridice europene; deoarece se urmărește: *"un regim autonom de indemnizare care reprezintă o derogare, atât față de dreptul comun al răspunderii delictuale, cât și față de cea contractuală, creându-se, astfel, o răspundere delictuală specializată care are reguli particulare distincte de cele ale dreptului comun"*¹⁶.

2. Conținutul actelor comunitare în vigoare privind reglementarea răspunderii pentru produse defectuoase

Protecția sănătății și securității cetățeanului, constituie dreptul subiectiv încălcat, care angajează răspunderea pentru repararea prejudiciului cauzat de produsul defectuos.

În acest sens s-a arătat: *"protecția vieții și integrității fizice a persoanelor este un drept natural provenit din timpuri străvechi și care se regăsește în toate civilizațiile, filosofile și religiile. Acestui principiu etic fundamental al umanității îi corespunde formulare ajuridică a obligației de securitate"*¹⁷.

Pentru protejarea acestuia, *Directiva 85/374/CEE a Consiliului Europei relativă la răspunderea pentru produse defectuoase* instituie un *regim de responsabilitate*

¹⁴ În dreptul american, la sfârșitul secolului XIX, atât răspunderea civilă delictuală, cât și cea contractuală, se orientează spre o fundamentare obiectivă, trecând de la "neglijență", la "*strict Liability*", consacrand garanția ("*warranty*") cumpărătorului, care poate fi prevăzută expres în contract sau poate fi implicită, dacă vânzătorul cunoaște destinația produsului. În justiția americană, fundamentarea răspunderii pentru produsul defectuos are o justificare de ordine publică: prezența pe piață a unui produs reprezintă o amenințare pentru sănătatea și securitatea publicului, astfel că se impune a fi eradicată, iar despăgubirea să fie acordată de cel care se situează mai bine financiar, producătorul. Jurisprudența a confirmat răspunderea obiectivă a producătorului față de consumator, acesta având o acțiune directă nu numai împotriva producătorului, dar și a distribuitorului. În acest sens, sunt invocate spețe celebre: *McPherson v. Buick Motor Co.* și *Henningsen v. Bloomfield Motors Co.*, citate de G.Petitpierre, *La responsabilité du fait des produits. Les bases d'une responsabilité speciale en droit suisse à la lumière de l'expérience des Etats Unis*, Geneve, 1974, p. 69.

¹⁵ Scopul acestor reglementări a fost astfel precizat: *"un rapprochement des législations de États membres en matière de responsabilité du producteur pour les dommages causés par le caractère défectueux de ses produits est nécessaire du fait que leur disparité est susceptible de fausser la concurrence, d'affecter la libre circulation des marchandises au sein du rché commun et d'entraîner des différences dans le niveau de protection du consommateur contre les dommages causés à sa santé et à ses biens par un produit défectueux"*.

¹⁶ W.L. Prosser, *Product Liability in perspective*, *Gouzaya Law Review* vol. 5/1970, citat după Y.Markovits, *La directive CEE du 25 juillet sur la responsabilité du fait des produits defectueux*, Paris, LGDJ, 1990.

¹⁷ Y. Lambert-Faivre, *L'étiologie de la responsabilité*, în "Revue trimestrielle de droit civil", nr.1/1998, p. 9, citat după I. F. Popa, *op.cit.*, p. 59.

obiectivă, de ordine publică, prevederile sale fiind de ordin imperativ, fără posibilitatea îndepărtării sau restrângerii acestuia prin convenții. În mod expres, art. 12 din Directivă exclude "orice clauză limitativă sau exoneratoare de răspundere".

Defecțiunile lucrului constituie însuși faptul generator de responsabilitate, iar nu doar efectul care ar permite constatarea culpei producătorului acestuia¹⁸. Având în vedere faptul că "faptul ilicit" este atingerea adusă securității produsului, se instituie răspunderea obiectivă pentru defectul produsului, în centrul căreia se află obligația de securitate a producătorului, ca o garanție legală, absolută, în favoarea consumatorului.

Condițiile angajării răspunderii sunt: prejudiciul, defectul produsului reprezentând "ilicitul" (sau "fapta ilicită") și raportul de cauzalitate dintre acestea. Se instituie o *răspundere obiectivă*, calificată ca fiind "dură"¹⁹, fundamentată pe însăși existența defectului, înlăturând categoric ideea de culpă.

Potrivit prestigioșilor civiliști francezi²⁰, "*principala grijă a Directivei este evitarea cât mai hotărâtă a probei culpei producătorului*". În expunerea de motive a Directivei, se invocă intenția legiuitorului comunitar de a înlocui concepția tradițională a răspunderii pentru culpă cu răspunderea fondată pe defectul produsului, o răspundere obiectivă având la baza obligația legală de securitate pe care producătorul sau cel care pune în circulație produsul o are față de consumator²¹.

Astfel, prevederile Directivei se remarcă prin *înlăturarea concepției tradiționale asupra răspunderii pentru culpă*, a producătorului sau distribuitorului de produse periculoase, a cărei dovadă este greu sau chiar imposibil de administrat, consacrand răspunderea obiectivă pentru defectul de securitate al acestuia²².

Problema fundamentării răspunderii pentru produse defectuoase este strâns legată de *obligația de securitate a producătorului*, care, prin conținutul său, se configurează ce fiind o obligație de rezultat, antrenând răspunderea obiectivă a acestuia pentru defectul de securitate la care publicul în mod legitim se aștepta. Protecția consumatorului, trebuie stabilită prin prisma securității acestuia raportat la produsele și serviciile care se află pe piață, care impun obligația de securitate a producătorului sau celor care le pun în circulație²³.

Legiuitorul comunitar a statuat în sensul că *un produs este defectuos dacă nu conferă securitatea la care se poate aștepta în mod legitim* (art. 6) având în vedere momentul punerii sale în circulație, prezentarea și folosirea lui.

Sunt considerate "*produse*", bunurile mobile (corporale sau incorporale), inclusiv energia electrică, precum și cele imobile prin destinație, dar care sunt mobile prin natura

¹⁸ Art.1: *Le producteur est responsable du dommage causé par le défaut de son produit.*

¹⁹ G. Viney, P. Jourdain, *op.cit.*, p. 741.

²⁰ G. Viney, P. Jourdain, *op.cit.*, p. 760.

²¹ V.J. Ghestin, *La Directive communautaire du 25 juill 1985, sur la responsabilité du fait des produits defectueux*, D.1986. "Ils ont voulu en effet substituer à la conception traditionnelle de la responsabilité pour faute une responsabilité fondée sur le défaut du produit, c'est à dire sur une caractéristique objectivement définie".

²² În expunerea de motive se invocă: "Considérant que seul la responsabilité sans faute du producteur permet de résoudre de façon adéquate le problème, propre à notre époque de technicité croissante, d'une attribution juste des risques inhérents à la production technique moderne".

²³ I. F. Popa, *Obligația de securitate - mijloc de protecție a consumatorului*, în Revista "Dreptul", nr.3/2003.

lor. Prevederile art. 2 au fost modificate prin art. 1 din Directiva 1999/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului, care a înlăturat orice excepție referitoare la produsele agricole sau de vânătoare. Sunt excluse serviciile și persoanele, cu excepția substanțelor de origine umană, cum ar fi sângele. Prin art. 9.b. al Directivei, se extinde aria prejudiciilor a căror reparare se impune, de la cele cauzate persoanelor, astfel cum prevedea Convenția de la Strasbourg, la prejudiciul material, constând în “prejudiciul cauzat unui lucru sau distrugerea unui lucru, altul decât produsul defectuos”, dar cu condiția de a fi “destinat consumului sau folosinței private a victimei”.

O caracteristică esențială a dispozițiilor Directivelor o constituie atenția deosebită acordată victimei, apreciindu-se că, în cazul produselor defectuoase aceasta trebuie să fie protejată. Dispozițiile Directivei sunt *aplicate tuturor categoriilor de victime, atât părți contractante, cât și persoane prejudiciate prin fapte ilicite*, considerând a fi echitabilă protecția uniformă a acestora, atât în cazul răspunderii civile contractuale, cât și a celei delictuale, dacă au suferit un prejudiciu datorită defecțiunilor lucrului²⁴.

Art. 7 prevede cele șase cauze exoneratoare de răspundere a producătorului, elementul de noutate marcându-l reglementarea riscului de dezvoltare.

Potrivit art. 13, se instituie, în domeniul răspunderii pentru produse defectuoase, “o răspundere de tipul al treilea”²⁵, fără a se face distincție cu privire la natura civilă contractuală sau delictuală a acesteia, ceea ce corespunde unui deziderat referitor la uniformizarea prevederilor în materia răspunderii, scopul comun fiind cel al satisfacerii intereselor victimei. Renunțând la distincția tradițională, cunoscută de dreptul intern, dintre răspunderea contractuală și delictuală, directiva introduce o răspundere cu adevărat obiectivă, pe care nici unul dintre statele membre nu o mai cunoscuse.

Directiva 92/59/CEE a Consiliului European relativă la securitatea generală a produselor se remarcă îndeosebi prin definirea obligațiilor producătorului, îndeosebi a celei de securitate (în art. 3 alin.1 și 2), ale distribuitorilor (art. 3 alin. 3), precum și reglementarea obligațiilor și puterilor statelor membre în cadrul politici de securitate (art. 5 și 6). Aplicabilitatea acestei directive a încetat la 15 ianuarie 2004, data limită de transpunere în legislațiile naționale a noii *Directive 2001/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului European din 3 decembrie 2001 relativă la securitatea generală a produselor*, care preia și dezvoltă o parte din reglementările sale.

Ansamblul reglementărilor acestei directive se circumscrie asigurării securității consumatorului, prin definirea “produsului” (art.2 lit. a), a “produsului sigur”, (art.2 lit.c), stabilirea persoanelor răspunzătoare (art. 2 lit. e și f), precizarea obligațiilor producătorilor și distribuitorilor produselor (art. 2 alin. 1, art. 5 alin. 1,2,3), precum și obligațiile statelor membre raportate la obligația generală de securitate (capitolele IV,V,VI).

²⁴ Preluând din Convenția de la Strasbourg necesitatea instituirii unui tratament egal între consumatorul cumpărător și ceilalți consumatori, Directiva, în dorința unei cât mai complete protecții a consumatorului, menționează faptul că nu există nici diferență între consumatorul care a achiziționat produsul, printr-un contract și terțul consumator, care l-a dobândit subsecvent, fie prin împrumut, locațiune sau care, pur și simplu, în mod ocazional, a ajuns să-l utilizeze, indiferent de circumstanțe și de condiții, toți fiind asimilați noțiunii generoase de “consumator”. Dezbaterile asupra acestei probleme, au demonstrat inutilitatea diferențierii situației victimelor unui accident rutier, după cum acestea călătoreau cu un mijloc de transport, în baza unui contract, sau a fost accidentată datorită faptei delictuale a altei persoane.

²⁵ H. Gaudemet -Talon, *Droit privé et droit communautaire*, în *Revue du Marché commun et de l'Union Européenne*, nr. 437, april 2000, p. 229.

În centrul acestor reglementări, sunt obligațiile producătorilor, principală fiind obligația de securitate, deoarece aceștia "*sunt ținuți să nu introducă pe piață decât produse sigure*" (art. 2 alin. 1).

Obligația de informare a producătorului este prevăzută în următoarele variante:

- informarea consumatorului concretizează în oferirea de informații utile care să-i permită acestuia să evalueze riscurile unui produs pe timpul duratei normale de utilizare sau rezonabil previzibile dacă nu sunt imediat perceptibile fără un avertisment adecvat (art.5 alin.1),

- informarea autorităților competente, dacă se cunoaște existența unui risc incompatibil cu obligația de securitate (art. 5 alin. 3),

- autoinformarea în legătură cu riscurile produselor introduse pe piață, acționând pentru atenționarea consumatorului sau întoarcerea produsului (art. 5 alin. 1).

III. Transpunerea prevederilor comunitare în legislația română

1. Reglementări interne

România, stat european care aspiră la statutul de stat membru cu drepturi depline în cadrul Uniunii Europene, sens în care a fost semnat Acordul de asociere, ratificat prin Legea nr. 20 din 6 aprilie 1993²⁶, a început procesul de armonizare a legislației naționale celei comunitare. Procesul de legiferare a protecției consumatorilor, în aplicarea prevederilor Directivei, a fost sinuos: Guvernul României a adoptat Ordonanța nr. 21/1992, privind protecția consumatorilor²⁷, aceasta fiind ulterior supusă modificărilor și completărilor²⁸.

În prezent, prevederile directivei sunt transpuse în dreptul român prin Legea nr. 240/2004, privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte²⁹, astfel cum se precizează în art. 16 din acest act normativ.

²⁶ Legea nr. 20 din 6 aprilie 1993, a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 73 din 12 aprilie 1993.

²⁷ Ordonanța Guvernului nr. 21/1992, a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 75 din 28 august 1992, republicată în M.Of. nr. 75/1994.

²⁸ Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 a fost modificată și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 58/2000, publicată în M.Of. nr. 43 din 31 ianuarie 2000 și prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 146/2001, publicată în M.Of. nr. 738 din 19 noiembrie 2001. Prin Ordonanța Guvernului nr. 87/2000, publicată în M. Of. nr 421 din 1 septembrie 2000, s-a realizat o reglementare separată a răspunderii producătorilor pentru pagubele generate de produse defectuoase. Această ordonanță a fost expres abrogată prin Legea nr. 37/2002, publicată în M.Of. nr. 91 din 2 februarie 2002, pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 58/2000, pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor. Doar capitolul numărul 8 din Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor a fost modificată și completată, iar, apoi, aprobată prin Legea nr. 322 din 27 mai 2002, publicată în M. Of. nr. 408 din 12 iunie 2002, constituind reglementarea în domeniu, până la adoptarea Legii nr. 240/2004.

²⁹ Legea nr. 240/2004, publicată în Monitorul Oficial a României partea I, nr. 552 din 22 iunie 2004, urmând ca în referirile din cuprinsul studiului la acest act normativ, să se invoce "Legea". Data intrării în vigoare a legii este data de 22 iunie 2004, când a fost publicată în Monitorul oficial al României nr. 552. De la aceste dispoziții există excepțiile prevăzute de art. 17 alin. 1 și 2 din Lege, în sensul că dispozițiile art. 2 alin. 1 lit.a, pct.4, art.2, alin. 1, lit.c, pct. 3 și art. 14 vor intra în vigoare la data de 1 ianuarie 2007, iar dispozițiile art. 2 alin. 1 lit.a, pct. 3 și art. 2 alin. 1 lit. c, pct. 2 se aplică până la 1 ianuarie 2007, dată la care, potrivit calendarului stabilit, România va dobândi statutul de stat membru al Uniunii Europene. Pe data intrării în vigoare a legii, au fost abrogate prevederile art. 42-42/7 din O.G. nr. 21/1992, republicată cu modificările ulterioare.

Conținutul legii este structurat în patru capitole: *Dispoziții generale*, privind obiectul reglementării și definirea termenilor și expresiilor de "producător", "produs", "pagubă" și "produs cu defecte", *Condițiile răspunderii producătorilor*; *Dreptul la acțiune pentru repararea pagubelor* și *Dispoziții tranzitorii și finale*.

Scopul acestor reglementări îl constituie instituirea unui regim special de răspundere civilă vizând securitatea generală a produselor și serviciilor, menite să protejeze viața, sănătatea și securitatea consumatorilor, deoarece, potrivit art. 3 din lege "...producătorul răspunde pentru prejudiciul actual și pentru cel viitor, cauzate de defectul produsului său".

Obiectul prevederilor legale este precizat în art. 1: "*Prezenta lege reglementează raporturile juridice dintre producători și persoanele vătămate ori prejudiciate de produsele cu defecte, puse în circulație, răspunderea civilă pentru pagubele generate de aceste produse, precum și dreptul la acțiune pentru repararea pagubelor*".

În centrul atenției legiuitorului, se află victima prejudiciului produsului cu defect, acordându-i o mai mare protecție, atât prin fundamentul juridic instituit, domeniul de aplicare, cât și regimul specific al răspunderii producătorilor.

În mod expres, art. 13 din lege prevede completarea acesteia cu prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă, ceea ce ilustrează sugestiv apartenența acestei răspunderi marii instituții a răspunderii civile, contractuale sau delictuale, pentru "fapta lucrului", pe de o parte, dar și specificității ei, prin caracterul excepțional și derogatoriu al răspunderii preventive privind obligația de securitate a produselor și serviciilor. Legea specială cuprinde prevederi derogatorii, care îi impun specificitatea, dar se completează armonios cu prevederile generale.

2. Condițiile răspunderii pentru produse defectuoase:

a) "produsul"

Directiva reglementează domeniul răspunderii pentru produse defectuoase, făcând referire la "orice bun mobil"³⁰. Ulterior, în completarea acestei directive, a fost adoptată Directiva 2001/95 a Consiliului European și Parlamentului European din 3 decembrie 2001, privind securitatea generală a produselor, care conține o definiție completă a "produsului":

"Orice produs care, chiar în cadrul unei prestări de servicii, este destinat consumatorilor și care este susceptibil, în condiții previzibile în mod rezonabil, să fie utilizat de către aceștia chiar dacă nu le este destinat și care este furnizat sau pus la dispoziție în cadrul, unei activități comerciale cu titlu oneros sau gratuit indiferent dacă este nou, de ocazie sau recondiționat".

Trebuie să sublinem faptul că, prin aceste noi reglementări, s-a extins aplicabilitatea Directivei și asupra produsului destinat consumatorilor în cadrul unei prestări de servicii, ceea ce, în varianta inițială, era expres exclus, precum și faptul că pot fi invocate și de către consumatorul căruia nu i-a fost destinat produsul. Tendința este evidentă, în viziunea fundamentării obiective a răspunderii civile, de a acoperi toate ipotezele posibile în care produsul defectuos aduce atingere securității și sănătății consumatorului, acesta fiind, de altfel, dezideratul central al prevederilor comunitare.

³⁰ Articolul 2 din Directivă stabilește faptul că noțiunea de "produs" se referă exclusiv la un bun mobil, corporal care a făcut obiectul unei producții industriale.

În categoria *produselor*, sunt incluse și părțile componente încorporate într-un bun, fie mobil, fie imobil, rațiunea includerii acestor dispoziții găsindu-se în culisele dezbaterilor proiectului Directivei³¹. Nu au fost incluse bunurile imobile, fiecare stat având reglementări speciale acestui domeniu, dar s-au apreciat ca fiind bunurile mobile cele încorporate și utilizate la construirea unor imobile (lift, scară rulantă). Cu privire la categoria produselor asupra cărora este exclusă expres aplicarea prevederilor Directivei, menționăm: produsele nucleare³², materii prime agricole și produse din vânat, chiar dacă formează o parte a unui alt produs mobil.

Art. 2 alin. 1 lit. b din Legea nr. 240/2004, definește "*produsul*" ca fiind "orice bun mobil, chiar dacă acesta este încorporat într-un alt bun mobil sau imobil", incluzând și energia electrică.

Directiva clasifică pagubele care angajează răspunderea producătorului în pagubele cauzate persoanei - moartea și leziunile corporale - și pagube cauzate bunurilor, altele decât produsul, destinat folosinței sau consumului privat.

Art. 2 alin. 1 lit. c din Legea nr. 240/2004, termenul de "*pagubă*" este definit în sens larg:

- "*Prejudiciul cauzat prin moartea sau vătămarea integrității corporale sau a sănătății unei persoane*" (pct.1). În această categorie sunt incluse consecințele economice păgubitoare urmare a decesului, rănirii, vătămării corporale cauzate de defectul produsului, care pot fi concretizate în cheltuieli de spitalizare, îngrijire medicală, plata unui însoțitor, diminuarea capacității de muncă sau efortul suplimentar, diferența de venituri, medicația, alimentație specială, cheltuieli de înmormântare etc.

Din expunerea de motive a directivei, rezultă că, în această categorie, nu sunt incluse despăgubirile pentru reparatia prejudiciilor morale, care ar putea fi, eventual, prevăzute de legea națională.

Cu privire la daunele morale, Legea nr. 240/2004, în art. 2 alin. 3, prevede posibilitatea reparării acestora, dar potrivit normelor dreptului comun. În categoria daunelor morale ar putea fi incluse despăgubirile pentru prejudiciul de agrement, prejudiciul estetic, cu titlu de "*pretium doloris*".

"*Deteriorarea sau distrugerea oricărui bun, altul decât produsul cu defecte*" destinat folosinței sau consumului privat, astfel folosit de persoana prejudiciată, în valoare de peste 2.000.000 lei, (pct.2), respectiv 500EURO, echivalent în lei (pct.3).

Prevederile legale vizează două excepții: prejudiciul cauzat de defect, însuși produsului, cu referire la structura, componența și valoarea sa economică, precum și prejudiciul cauzat bunurilor destinate folosinței profesionale. Pentru aceste situații, sunt aplicabile dispozițiile dreptului comun, fiind posibilă angajarea răspunderii pe teme delictual sau contractual.

³¹ Această concepție a fost criticată, deoarece ignoră accepțiunea transformării bunului mobil încorporat în imobil, ca fiind imobil prin destinație, dar s-a precizat faptul că există o clauză exoneratoare de răspundere pentru producătorul produsului încorporat, prevăzută în art. 7. lit. f. al Directivei, potrivit căreia "defectul este imputabil concepției produsului finit".

³² Art. 14 al Directivei arată că: "Prezenta Directivă nu se aplică daunelor rezultate de pe urma accidentelor nucleare reglementate de convenții internaționale ratificate de statele membre", rațiunea fiind aceea a caracterului extins, iremediabil, și grav al consecințelor unei catastrofe nucleare.

În mod expres, art.15 prevede că legea nu se aplică "pagubelor generate de produsele puse în circulație anterior intrării în vigoare a acesteia" și "pagubelor cauzate de accidente nucleare"³³.

b) defectul produsului

Obiectul acțiunii privind angajarea răspunderii producătorului privește *lipsa de securitate a produsului*, în accepțiunea construcției și utilizării acestuia. Un produs este defectuos, dacă nu oferă securitatea la care se poate, în mod legitim aștepta, potrivit art. 6 alin.1 din Directive, text preluat în art. 2 alin. 2 din Legea nr. 240/2004³⁴.

Se poate face o distincție între defectul produsului, astfel cum este interpretat în legislația privind răspunderea specială pentru produse cu defect și accepțiunea "defectului" în dreptul comun, când se dezbate problematica "garanției pentru viciile ascunse". Dispozițiile comunitare abordează problematica "defectului produsului" doar prin prisma securității acestuia pentru protecția consumatorilor, referindu-se la "așteptarea legitimă a publicului", pe când, în dreptul comun, se are în vedere, alături de aceasta și imposibilitatea folosirii produsului conform destinației sale. Invocând "l'attente legitime du public", legiuitorul comunitar a avut în vedere riscul cauzării de prejudicii datorită existenței defectului, eliminând posibilitatea în care acest risc să fie datorat comportamentului neadecvat sau abuziv al celui care folosește produsul. Securitatea produsului este apreciată după un criteriu obiectiv: "*așteptarea legitimă a publicului*", în condițiile în care acesta a fost folosit conform în mod rezonabil, normal. Folosința abuzivă a produsului va putea fi apreciată în concret de către judecător, după acest criteriu obiectiv, "*in abstracto*". Această "așteptare legitimă" este reflectată în prezentarea produsului, cu instrucțiunile de folosire, care, trebuie să-l însoțească. Evaluarea caracterului rezonabil sau nerezonabil al folosinței produsului se va face în funcție de datele înscrise în documentul privind modul de folosire, astfel cum au fost concepute la momentul punerii în circulație a produsului. Tocmai pe acest considerent, se face referire la modul de prezentare a produsului, utilizare previzibilă, data punerii în circulație etc. (art. 2 alin. 1 lit. d, pct. 1,2,3).

Terminologic, în domeniul protecției consumatorilor, securitatea presupune a fi la adăpost de orice pericol; presupune protecție, apărare³⁵.

Obligația de securitate este o obligație de rezultat, de origine contractuală³⁶, care s-a extins și în domeniul răspunderii civile delictuale, fiind apreciată ca un mijloc eficient

³³ Asupra acestei răspunderi, a se vedea: L. Pop, *Răspunderea pentru daune nucleare*, în Revista "Dreptul", nr.7/2002, p. 53 și urm.

³⁴ Produsul defectuos este "*cel care nu ne oferă securitatea la care ne putem aștepta în mod legitim*". În expunerea de motive se arată: "Considerant que, pour proteger l'intégrité phisique et les biens du consommateur, le determination de caractère défectueux d'un produit doit se faire en fonction non pas l' inaptitude du produit a l' usage, mais du défaut de sécurité à laquelle le grand public peut legitimmment s'attendre".

³⁵ *Dicționarul Explicativ al Limbii române*, p. 969.

³⁶ În dreptul francez, doctrina juridică consideră că există o obligație de securitate care se referă la produse și servicii în condiții normale sau previzibile, iar obligația de securitate ar fi o obligație de rezultat. Jurisprudența a extins această teorie, apreciind, în unele cazuri, că este o obligație de mijloace care nu obligă autorul decât la o simplă diligență. În acest sens: Y.Lambert Faivre, *L'Ethique de la responsabilité*, citat după C. Teleagă, *Particularități ale răspunderii civile delictuale în Directiva 85/374 CEE din 25 iulie 1985 cu privire la produsele defectuoase*, în „Revista română de drept al afacerilor”, nr. 2/2004, p. 69.

de protecție a consumatorului³⁷. După cum s-a arătat în literatură³⁸: "...unitatea conceptului de securitate se constituie în punctul nodal al unui drept al consumatorului la securitate și sănătate". Dat fiind faptul că prin dispozițiile Directivei este protejată însăși viața consumatorului, obligațiile prevăzute privind securitatea și sănătatea acestuia sunt imperative, iar reglementările sunt de ordine publică.

În literatura franceză, s-a subliniat caracterul obiectiv al obligației de securitate al produselor, apreciindu-se că securitatea trebuie apreciată nu numai în raporturile contractuale, dar, mai ales, față de toate persoanele care ar putea suferi datorită defectului de securitate³⁹. Caracterului obiectiv al obligației de securitate îi corespunde fundamentul obiectiv al răspunderii pentru produse defectuoase, care consacră, astfel, răspunderea de plin drept, fără a face nici o referire la existența culpei și necesitatea dovedirii acesteia. Defectul trebuie să fie în relație de cauzalitate cu atingerea adusă securității produsului⁴⁰. Potrivit art. 6 din Legea nr. 240/2004, persoana prejudiciată trebuie să facă dovada legăturii de cauzalitate dintre defect și pagubă.

Art. 7.b, din Directive, instituie o prezumție referitoare la existența defectului anterior momentului punerii în circulație a produsului, deoarece punerea în circulație a produsului reprezintă transferul pazei juridice, adică a puterii de direcționare, control și utilizare a produsului⁴¹ către consumator. Marcarea acestui moment, considerat a fi *crucial*, reprezentând ieșirea din sfera producției și intrarea în sfera utilizării, este relevantă din punct de vedere al nașterii obligației de securitate a producătorului și aprecierii riscului în dezvoltare, o cauză specială de exonerare de răspundere, instituită prin aceste directive.

Obligația de securitate este extinsă asupra tuturor celor care participă la producția și distribuirea produselor cu defecte.

Legea stabilește obligația de răspundere a producătorului "*pentru prejudiciul actual și pentru cel viitor, cauzate de defectul produsului său*" (art.3), fără a exista nici o referire la culpa acestuia.

În argumentarea caracterului obiectiv al răspunderii pentru produse defectuoase, este și modul de reglementare a pagubei, precum și sfera extinsă a persoanelor chemate să răspundă, demonstrând astfel interesul exclusiv asupra defectului, obiectivul răspunderii fiind acela al protecției consumatorului.

Astfel, art. 2 alin. 1 pct. 3 lit. d din Lege, definește *produsul cu defecte* ca fiind "produsul care nu oferă siguranța la care persoana este îndreptățită să se aștepte, ținându-se seama de toate împrejurările...". Exemplificativ sunt invocate drept criterii de apreciere a acestor împrejurări: modul de prezentare a produsului, toate utilizările previzibile ale produsului și data punerii în circulație a produsului. Legiuitorul a înțeles,

³⁷ A se vedea I. Popa, *Obligația de securitate, mijloc de protecție a consumatorului*, în Revista "Dreptul", nr. 3/2003, p.4.

³⁸ C. Teleagă, *op.cit.*, p.70.

³⁹ G.Viney, P.Jourdain, *op.cit.*, p. 759. Autorii interpretează dispozițiile art. 1 din Legea pentru protecția consumatorului, din anul 1983, din Franța, formulând o apreciere obiectivă a dreptului la securitate.

⁴⁰ Cu privire la aceste aspecte, a se vedea: J.Ghestin, *La directive communautaire du 25 juill 1985 sur la responsabilité du fait des produits défectueux*, D.1986, ch, p. 135, în special, p.137 și 138, în *La directive communautaire et son introduction en droit français. Sécurité des consommateurs et responsabilité du fait des produits défectueux*, sub direcția lui J.Ghestin, LGDJ, 1987.

⁴¹ P. Jourdain, *Transfer de la garde*, în RTDC, nr. 3/1999, p. 630.

astfel, să extindă protecția consumatorului asupra tuturor produselor cu defecte, indiferent de natura defectului, consacrand obligația de securitate a producătorului.

c) *persoanele răspunzătoare*

Directiva instituie în art. 1 răspunderea producătorului produsului defectuos, iar în art. 3, extinde sfera persoanelor răspunzătoare și la producătorul unei materii prime sau a unei părți componente a produsului, cât și a oricărei alte persoane care se prezintă ca fiind producător, înscriindu-și pe produs numele, marca sau un alt semn distinctiv.

Transpunând aceste prevederi, Legea nr. 240/2004, în art. 2 alin.1 lit. a definește termenul de "*producător*", de la fabricantul produsului finit, importator, iar dacă aceștia nu pot fi identificați, până la fiecare furnizor al produsului, ceea ce implică responsabilitatea tuturor acelor care acționează la punerea în circulație a unui produs ce nu prezintă securitate pentru consumator.

În lumina acestor dispoziții, s-a statuat în sensul că, dacă o altă persoană decât producătorul real, își înscrie pe produs un nume sau o marcă, iar produsul se dovedește a fi defectuos, consumatorul este îndreptățit a pretinde de la acesta despăgubiri, deoarece procedând astfel, producătorul "aparent" trebuie să își asume răspunderea pentru sănătatea, securitatea și protecția consumatorului. Este situația marilor distribuitori și a celor care practică "vânzarea prin corespondență", care vând sub propria lor marcă, mărfuri fabricate de alți producători, substituindu-se, astfel, acestora. Principiul aparentei, potrivit adagiului *error communis facit jus*, este aplicabil în această ipoteză⁴². Faptul că legiuitorul comunitar a apreciat că producătorul aparent trebuie să răspundă, chiar în pofida faptului că nu el este producătorul real al produsului, constituie încă o dovadă elocventă a *caracterului obiectiv al răspunderii* instituite pentru produse defectuoase. Riscul antrenării prin publicitate a unei imagini favorabile pentru asigurarea desfacerii produsului, sub o anumită marcă, trebuie să atragă și garanția pentru consumator asupra posibilității atragerii răspunderii în cazul producerii unui prejudiciu.

Acest producător aparent va răspunde și în situația în care nu are licență de marcă, în special în cazurile de concurență neloială sau de utilizare abuzivă a numelui comercial și de marcă.

Dispozițiile Directivei, extind sfera persoanelor răspunzătoare de la producător, importator, la orice altă persoană care furnizează produsul, confirmând ideea că, indiferent de activitatea ilicită a fiecăruia și culpa care îi incumbă, existența unui produs, care prin structura sau caracteristicile sale pune în pericol viața, sănătatea sau securitatea consumatorului, angajează răspunderea "producătorului", constituind o garanție pentru acoperirea prejudiciului.

Alături de *producător*, fie real, fie aparent, potrivit art. 3.2. din Directive, este ținut să răspundă *importatorul*⁴³. Pentru acele produse care provin din afara Comunității Europene, revine responsabilitatea importatorilor de a manifesta toată atenția pentru ca aceste produse să respecte normele de securitate, cu mențiunea că este vizat în

⁴² În dreptul francez, teoria aparentei este considerată a fi o creație jurisprudențială, care are drept scop soluționarea unor situații juridice în care trebuie armonizată rigoarea și exigența textului legal, precum și a principiilor de drept, cu specificul speței. A. Benabent, *Droit civil. Les obligations*, Paris, Montchrestien, 1997, p. 297, definește astfel teoria aparentei: "când o persoană are toate aparențele titularului unor drepturi în așa fel încât terții au tratat cu ea pe baza acestei aparente ... securitatea juridică cere o protecție juridică a acestora".

⁴³ "Orice persoană care importă un produs în comunitate ... este considerat drept producător, în sensul prezentei Directive și răspunde la fel ca și producătorul".

exclusivitate importul efectuat în cadrul activității comerciale, a vânzării, locației, leasingului sau a altei forme de distribuție.

În mod subsidiar, alin. 3 al art. 3 din Directivă, precizează că, în cazul în care “producătorul produsului nu poate fi identificat, *orice furnizor* va fi considerat producător”. Textul este aplicabil acelor situații în care din informațiile deținute nu se cunoaște producătorul, fie numele lui nu se află menționat pe produs, fie produsul a fost comercializat anonim. Se instituie astfel o *răspundere subsidiară*, pentru cel care, efectiv, a furnizat produsul, acesta fiind în raport direct, nemijlocit cu consumatorul existând toate șansele identificării lui.

Cu privire la persoanele răspunzătoare, se precizează, ca o condiție de angajare a răspunderii că fabricarea sau distribuirea produsului defectuos să fie efectuată în cadrul unei activități profesionale, în special comerciale, respectiv “a unei activități cu scop lucrativ”, situație în care punerea produsului pe piață constituie o condiție esențială a răspunderii.

În lumina acestor prevederi, Legea nr. 240/2004, art. 2 alin. 1 lit. a, pct. 1-5, definește noțiunea de “*producător*”, pentru cinci ipostaze:

- *fabricantul produsului*, care poate fi finit, materie primă sau părți componente;
- *orice persoană care se prezintă ca producător*, ceea ce presupune că apare în fața consumatorului ca fiind “producător” înscriindu-și pe produs numele, marca sau un alt semn distinctiv;
- *importatorul* produsului în România, dacă scopul importatării este cel al vânzării, închirierii, cumpărării sau altei forme de înstrăinare, sub condiția de a acționa în cadrul “activității proprii de comercializare în cadrul societății”;
- în condiții similare, *importatorul unui produs, din Comunitatea Europeană*;
- dacă producătorul unui produs nu poate fi identificat, *fiecare furnizor al produsului* respectiv va putea fi tratat ca producător, dacă “nu comunică consumatorului prejudiciat, într-un timp rezonabil, datele de identificare a producătorului sau a persoanei care i-a furnizat produsul”

Dispozițiile Directivei se aplică în aceeași măsură, tuturor victimelor prejudiciilor cauzate de defectul produsului, indiferent de calitatea lor de contractant sau terț, având în vedere fundamentul obiectiv al răspunderii producătorului în condițiile stabilirii unei legături de cauzalitate între prejudiciu și defect.

Domeniul protecției consumatorului, în lumina reglementărilor comunitare și naționale actuale, pune în dezbaterea doctrinei și jurisprudenței problema obligațiilor de securitate și de informare, din punct de vedere al naturii juridice, conținutului, condițiilor și consecințelor pe care le implică.

3. *Obligația de securitate*

Securitatea este un ideal al ordinii sociale, iar în sfera dreptului răspunderii civile poate fi considerat ca având valoarea unui principiu, principiul securității.

Fondată pe obligația universală de respectare a integrității corporale și a sănătății persoanei umane⁴⁴, obligația de securitate s-a conturat ca fiind chintesența securității individului, protecția acestuia față de orice pericol pe care bunurile sau serviciile de care beneficiază ar putea să îl creeze. Raporturile juridice care s-au format în procesul

⁴⁴ Y. Lambert-Faivre, *Fondament et régime de l'obligation de sécurité*, Dalloz, 1994, Chronique, p. 81.

circulației mărfurilor și prestării de servicii includ, alături de obiectul stipulat, și obligația de securitate, ca obligație accesorie, apanaj al individului, al persoanei umane, constând în înlăturarea oricărui pericol .

a) *Noțiunea de "securitate"*

În literatura juridică română, "*Obligație de securitate*" a fost definită ca fiind o obligație specifică de "*a face*" concretizată în îndatorirea de a realiza securitatea persoanelor și bunurilor atunci când o asemenea îndatorire rezultă din acte sau fapte juridice ce constituie izvoare de obligații civile⁴⁵. Autorii au analizat obligația de securitate, ca fiind, în cele mai frecvente cazuri, obligație contractuală, considerată a fi o aplicație a principiului securității juridice, în materia dreptului civil⁴⁶. Preocupări privind cercetarea obligației de securitate au existat în studiul prejudiciilor nepatrimoniale, îndeosebi cele izvorâte din raporturi contractuale⁴⁷, precum și în materia protecției consumatorului, în lumina prevederilor comunitare transpuse în legislația națională⁴⁸.

Explozia industrială a sfârșitului secolului al XIX-lea a declanșat în literatura juridică franceză dezbaterile doctrinare și soluții jurisprudențiale privind obligația de securitate⁴⁹.

Pentru prima dată în literatura juridică franceză, s-a invocat obligația de securitate privind regimul răspunderii izvorâte dintr-un contract de transport, referindu-se protecția vieții și integrității corporale a călătorilor⁵⁰. Astfel, s-a considerat că transportatorul are, pe lângă obligația sumată de realizarea transportului și obligația implicită de a proteja viața și integritatea corporală a călătorilor. Ca obligație contractuală, obligația de securitate a fost considerată ca fiind o obligație de rezultat, deoarece îndeplinirea acesteia creează o garanție pentru creditor că va respecta îndatoririle contractuale, iar producerea rezultatului prejudiciabil constituie dovada nerespectării obligației contractuale. Importanța practică a stabilirii acestei obligații a constatat imposibilitatea călătorului a cărui integritate corporală a fost atinsă într-un accident să poată invoca neexecutarea obligației contractuale de securitate, care să angajeze răspunderea contractuală a transportatorului. În ipoteza în care vătămarea corporală era considerată ca fiind o faptă ilicită, de natură a angaja răspunderea delictuală a transportatorului, aceasta presupune

⁴⁵ Asupra definiției, a se vedea: I. Albu, *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*, Editura "Dacia", 1984, p. 102; M. N. Costin, M. C. Costin, *Dicționar de drept civil*, Editura "Lumina Lex", București, 2004, p. 144-145.

⁴⁶ Principiul securității juridice constituie un principiu de aplicație generală în sistemul de drept, dar și în instituții juridice ale dreptului civil: securitatea juridică a persoanelor și a bunurilor, securitatea drepturilor subiective, securitatea circuitului juridic sau a comerțului juridic, securitatea contractuală, precum și obligațiile legale și obligațiile de securitate.

⁴⁷ I. Albu, *op.cit.*, p. 102-104, articol: *Răspunderea civilă contractuală pentru prejudicii nepatrimoniale*, în Revista "Dreptul", nr.8/1992, p. 29-34.

⁴⁸ I.F.Popa, *Obligația de securitate-mijloc de protecție a consumatorului*, în Revista "Dreptul" nr. 3/2003, p. 59-76.

⁴⁹ Cqss:civ: 21 noiembrie 1911, S,1912, 1, p. 73; D.1913, p. 249 (accident maritim); Cass.civ. 21 ianuarie 1913, p. 177 (accident terestru).

⁵⁰ G. Marty, P. Raynaud, *Droit civil*, tome II, 1 er, volume, *Les obligations*, Sirey, Paris, 1962, p. 342-346 și 505-509; L. Morandiere, *Droit civil*, tome II, Dalloz, Paris, 1966, p. 244-245; B. Stark, *Droit civil. Obligations*, Libraires Techniques, Paris, 1972, p. 25-28 și 533-543; Al. Weil, *Droit civil. Les obligations* Dalloz, Paris, 1971, p. 407-410; J. Carbonier, *Droit civil 4. Les obligations*, Presses Universitaires de France, Paris, 1972, p. 18.; J. L. Halperin, *La naissance de l'obligation de sécurité*, gaz, pal, 1997, 2, Doctr., p. 1176.

întrunirea cumulativă a celor 4 condiții: fapta ilicită, legătura de cauzalitate, culpa și prejudiciul, dintre care dovada culpei putea fi o probă delicată sau chiar imposibilă.

Treptat, literatura juridică a extins aria obligațiilor de securitate la toate activitățile primejdioase pentru viața și integritatea corporală a omului, a bunurilor și animalelor, apreciindu-se ca fiind aplicabile ori de câte ori nu există instituită o răspundere juridică specială care să angajeze o răspundere obiectivă⁵¹.

În literatura juridică franceză contemporană, obligația de securitate este definită în sfera contractuală ca fiind „*obligația de a exercita adevărata măiestrie, față de ansamblul evenimentelor susceptibile de a cauza un prejudiciu creditorului, pentru a-l evita*”⁵². Sintagma „adevărata măiestrie”, simbolizând puterea efectivă de direcție și control⁵³, indică nivelul înalt al protecției la care este obligat debitorul, marea sa responsabilitate de a preveni orice atingere adusă vieții, integrității corporale și sănătății cocontractantului, pe care îndeplinirea obligațiilor contractuale le-ar putea aduce acestuia, creditor al obligației de securitate.

Ceea ce reține atenția este opinia autorilor francezi asupra caracterului monolitic al conceptului de securitate, în sensul că nu poate fi divizată, nu poate fi interpretată ca impunând mai multă sau mai puțină securitate⁵⁴. Obligația există pe întreaga durată a contractului și presupune o protecție absolută a creditorului. Autorul M. Tunc sublinia că „*Toată executarea unei obligații este o luptă contra inerției sau contra forțelor adverse*”⁵⁵.

O caracteristică esențială a obligației de securitate o reprezintă faptul că această obligație accesorie izvorăște din executarea obligației principale, *condiția de interioritate* fiind esențială pentru angajarea răspunderii. Existența riscului cauzării unui prejudiciu rezultă exclusiv din executarea obligației contractuale, deoarece numai în aceste împrejurări poate fi antrenată răspunderea debitorului pentru securitatea creditorului. În ipoteza în care pericolul s-a datorat unei cauze străine cu, ar fi circumstanțe de origine naturală (erupții vulcanice, radiații, avalanșe etc.), evenimente provocate de oameni (război, greve, acte teroriste, fapta unui terț) sau comportamentul victimei, nu poate exista obligația de securitate.

Încercând să sintetizăm aspectele prezentate, am putea defini obligația de securitate ca fiind *obligație civilă accesorie de "a face" izvorâtă din existența și executarea unui contract, constând în prevenirea oricărei atingeri aduse vieții, integrității corporale și sănătății contractantului și bunurilor acestuia, acționând prin înlăturarea oricărui pericol și oferindu-i securitate deplină.*

⁵¹ Astfel, obligația de securitate este implicită în contractul de închiriere de locuințe, contractul hotelier, contractele de vizionare de spectacole care presupun securitatea spectatorilor, contractul de organizare de jocuri sportive care comportă deopotrivă securitatea sportivilor și a spectatorilor, contractul de vânzare cumpărare de bunuri care pot prezenta un pericol (autoturisme, anvelope, substanțe toxice, inflamabile etc.), contractul de antrepriza, contractul de depozit.

⁵² F. Defferrard, *Une analyse de l'obligation de sécurité à l'épreuve de la cause étrangère*, Dalloz, 1999, Chronique, p. 364.

⁵³ G. Cornu, *Vocabulaire juridique-association Henri Capitant*, 4e, éd. PUF, 1994, p. 497.

⁵⁴ P. Jourdain, *Le fondement l'obligation de sécurité*, prec. p. 1198: "Lorsque c'est la sécurité qui est objet d'obligation on ne peut admettre de moyen terme; exécution n'est pas susceptible de plus ou de moins, la sécurité ne se divise pas..."; V. Y. Lambert-Faivre, *op.cit.*, p. 83: "L'obligation de sécurité est univoque, générale et indivisible..."; P. L. Tourneau, *La distinction des obligations de moyens et des obligations de resultat et l'obligation de sécurité*, C. civil, art.1136-1145, fasc. 30, 1994, p.14.

⁵⁵ M.Tunc, *Force majeure et absence de faute en matière contractuelle*, RTD civ.1946, p. 242.

b) Conținutul obligației de securitate

În analiza conținutului obligației de securitate, previzibilitatea riscului, interioritatea cauzei și rezistența la producerea consecințelor prejudiciabile sunt elemente esențiale, cumulative și necesare, deosebit de importante deoarece, în lipsa unuia dintre ele, prejudiciul se datorează unei cauze străine, excluzând angajarea răspunderii pentru obligația de securitate. La polul opus este forța majoră, caracterizată prin cele trei caractere: exterioritatea, imprevizibilitatea și irezistibilitatea, care înlătură răspunderea civilă. Considerăm că, pentru tema prezentului studiu, prezintă interes analiza elementelor de interioritate și previzibilitate, obiect de dispute doctrinare și jurisprudențiale.

“Înalta măiestrie” a debitorului obligației de securitate, metaforic formulată, se concretizează în obligația de *a preveni* pericolul și de *a acționa* pentru înlăturarea acestuia. Analizat din punct de vedere psihologic, debitorul obligației, în deplină cunoștință de cauză asupra conținutului obligației principale și modului de executare a obligațiilor contractuale asumate, poate să anticipeze evenimentul viitor care, ipotetic, ar putea constitui un pericol pentru securitatea creditorului, evaluând riscul producerii acestuia.

• *Prevederea riscului* implică un proces psihologic complex de analiză și sinteză a informațiilor deținute referitoare la condițiile și împrejurările normale și corecte în care se va derula contractul. În momentul remiterii bunului sau prestării unui serviciu, debitorul obligației de securitate trebuie să anticipeze care ar putea fi acele evenimente să împiedice sau să perturbe executarea normală contractului, să facă un calcul al probabilităților realizării lor. Numai previziunea evenimentului poate permite acțiunea evitării acestuia și neutralizării efectelor sale.

Condiția interiorității specifică obligației de securitate implică previzibilitatea riscurilor posibile născute din executarea contractului, pe întreaga durată a acestuia, având în vedere specificul său și executarea firească a obligațiilor asumate, deoarece numai aceste evenimente pot fi prevăzute, restul constituind o cauză străină, externă, care exclude obligația de securitate.

În literatura juridică română, imprevizibilitatea, ca trăsătură definitorie a forței majore, este definită a fi imposibilitatea obiectivă și absolută de prevedere a unui eveniment și urmărilor sale, cu referire la o "diligență maximă, extraordinară"⁵⁶. În cazul existenței unei relații cauzale complexe dintre forța majoră și fapta lucrului, opinia dominantă exprimată este cea a divizibilității răspunderii, respectiv a răspunderii parțiale a paznicului juridic și anume în limita cotei părți din prejudiciu, corespunzătoare faptei lucrului aflat sub paza sa⁵⁷.

Delimitarea dintre previzibil și imprevizibil este deosebit de importantă pentru a stabili dacă este angajată obligația de securitate a debitorului, sau răspunderea sa va fi exclusă existând un caz de forță majoră.

Instanțele noastre judecătorești în hotărârile pronunțate asupra răspunderii civile delictuale pentru prejudiciile cauzate de lucruri, au argumentat angajarea răspunderii paznicului juridic, cu referire și la previzibilitate, abordând această problemă intim legată de obligația de securitate a acestuia, fără însă a o defini și a o prezenta distinct:

⁵⁶ L. Pop, *op.cit.*, p. 373.

⁵⁷ M. Eliescu, *op.cit.*, p. 213; I. Lulă, *Observații asupra realității cauzale complexe dintre forța majoră și fapta lucrului*, în Revista "Dreptul", nr. 1/1996, p. 65.

- căderea unui copil din autobuz, datorită defectării sistemului de închidere a ușii, angajează răspunderea unității transportatoare, în temeiul dispozițiilor art. 1000 alin. 1 din Codul civil, care putea prevedea acest eveniment, iar încredințarea bunului prepusului său, respectiv șoferul autobuzului, nu exonerează de răspunderea, deoarece implică menținerea dreptului și obligației de control și directivă asupra lucrului⁵⁸,

- prăbușirea unei femei în puțul ascensorului blocului în care locuia, aflat în administrarea unei unități economice, angajează răspunderea acesteia, chiar dacă se constată că persoane neidentificate au deschis ușa mecanic, din exterior cu o cheie specială; unitatea trebuia să sigileze locul de dezăvorâre mecanică din exterior a ascensorului, cu atât mai mult cu cât s-a dovedit că ascensorul s-a defectat adeseori din acest motiv⁵⁹,

- incendiu provocat datorită unui scurt circuit la instalația de alimentare cu curent electric angajează răspundere a proprietarului, care are dreptul, dar și obligația de control și directivă asupra lucrului, fiind îndreptățit "*să ia toate măsurile necesare pentru ca lucrul să nu se aple în situația de a cauza altora un prejudiciu*". În mod expres se face referire la "*obligația de rezultat*", dar se motivează ca fiind fundamentată pe o prezumție de culpă a persoanei care, având paza lucrului, nu și-a îndeplinit această obligație⁶⁰.

Cu privire la previzibilitatea riscului producerii unui prejudiciu, în jurisprudența franceză s-au dezbătut mai multe ipoteze:

- transfuzia cu sânge contaminat cu sifilis⁶¹ sau cu virusul hepatitei C⁶², efectuarea unei injecții hipodermice asupra unui pacient cauzându-i serioase complicații⁶³, sunt consecințe previzibile, deci angajează răspunderea centrului de transfuzii sau a clinicii medicale în sarcina cărora există obligația de rezultat de securitate.

- coborârea unei persoane dintr-un tren care tocmai plecase din gară, profitând de faptul că ușile nu erau închise, urmată de accidentarea mortală a acesteia, constituie un eveniment previzibil, care angajează răspunderea transportatorului. Inexistența unui sistem eficient de închidere a ușilor în momentul punerii în mișcare a trenului, ar fi putut împiedica căderea victimei, astfel că alături de gestul riscant al victimei de a coborî din tren în aceste condiții, la originea prejudiciului se află și obligația de securitate a societății transportatoare⁶⁴.

- tragerea semnalului de alarmă în timpul mersului, determinând frânarea bruscă și lovirea pasagerilor, este un eveniment previzibil, care nu poate înlătura răspunderea

⁵⁸ Tribunalul Suprem, secția civilă, decizia nr. 1300/1987, în „Revista Română de Drept”, nr. 4/1988, p. 75.

⁵⁹ Tribunalul Județean Sălaj, decizia civilă nr. 3/1984, în „Revista Română de Drept”, nr. 6/1984, p. 65.

⁶⁰ Tribunalul Suprem, Secția civilă, decizia nr. 254/1977, în *Culegere de decizii 1977*, p. 78; în același sens, incendiu provocat de o locatară, datorită folosinței necorespunzătoare a unui aparat de uz casnic, incendiu care s-a extins și la magazinul învecinat, angajează răspunderea acesteia. A se vedea și P. Perju, *Sinteză teoretică a jurisprudenței Curții de apel Suceava în domeniul dreptului civil și procesual civil*, semestrul I/1998, în Revista "Dreptul", nr. 6/1999, p. 123.

⁶¹ Cass.1 re civ., 17 decembrie 1954, Daloz, 1955, Jur.-ă. 269, note de R.Rodier

⁶² Cass.1 re civ., 27 mai 1997, Dalloz, 1999, Chron. 365.

⁶³ JCP 1955, II, n. 8490, și JCP 1959, II, n. 11046, ambele cu obs. R. Savatier, citate în Dalloz, 1999, Chron. 365.

⁶⁴ Cass 2 e civ., 1 er, aprilie 1999, Bull.civ.II, n.65; Resp.civ.et. assur. 1999, Comm. nr. 206, Dalloz, 1999, IR, 118.

transportatorului pentru integritatea pasagerilor⁶⁵. În condiții similare, rănirea pasagerului dintr-un autobuz datorită frânării bruște efectuate de șofer, pentru a evita un pieton⁶⁶.

- gestul unui pasager care într-o busculadă în tren, lovește un alt pasager, care tocmai se pregătea să coboare, cade și este rănit⁶⁷ sau explozia unei bombe în tren, existând amenințarea unui sabotaj, sunt împrejurări previzibile, care angajează răspunderea transportatorului⁶⁸. Important este faptul că instanța supremă a apreciat că evenimentele prin care se aduce atingere securității persoanelor transportate sunt evenimente previzibile, deci angajează obligația de securitate, iar susținerile contrare sunt respinse ca fiind neresoase.

- deplasarea unei persoane handicapate mintal, având proteze ortopedice, pe un pod suspendat, de pe care s-a dezechilibrat și a căzut, este o împrejurare previzibilă care nu înlătură răspunderea centrului de îngrijire⁶⁹.

- la fel și gestul spontan al unui copil care participând la o nuntă, cade în piscina localului, unde se înecă, atrage răspunderea organizatorului care ar fi putut să prevadă riscul producerii unui asemenea eveniment tragic, existând posibilitatea participării copiilor atrași de un asemenea loc.⁷⁰

- gestul unei turiste care a urcat în telescaun, fără a fi avertizată că este terminat programul, a rămas suspendată, fiind nevoită să sară de la înălțime, lovindu-se⁷¹ sau funcționarea telescaunului, fără a avea bara de protecție, determinând caderea pasagerului de la înălțime și rănirea acestuia⁷² constituie evenimente previzibile care angajează răspunderea transportatorului care ar fi putut monta panouri avertizoare privind programul de funcționare, precum și bare de protecție.

Trebuie menționat faptul că imprevizibilitatea ar putea pune teoretic în dezbatere ideea de culpă, considerând ca fiind culpabil cel care nu a prevăzut, dar ar fi trebuit și putea să prevadă evenimentele viitoare, posibile și prejudiciabile. Evenimentul imprevizibil este cel pentru care *debitorul nu este vinovat că nu l-a prevăzut*. Dată fiind natura obligației de securitate "de rezultat", culpa nu joacă rolul unui fundament al răspunderii, dar poate fi abordată analizând existența imprevizibilității, ca o condiție a forței majore care înlătură răspunderea pentru obligația de securitate.

Este evident faptul că ori de câte ori consumatorul (sau beneficiarul) unui produs sau al unui serviciu invocă o atingere a integrității sale corporale, vieții și sănătății sale datorate unei cauze interioare, în legătură indisolubilă cu executarea obligațiilor contractuale, pe durata derulării acestuia, care ar fi putut fi prevenite și înlăturate dacă partenerul contractual ar fi manifestat mai multă vigilență și prudență, poate invoca răspunderea acestuia pentru încălcarea obligației de securitate. Dacă, însă, evenimentul era imprevizibil, irezistibil și exterior contractului, intervine forța majoră, care înlătură această răspundere.

⁶⁵ Cass. 1 re, civ. 23 iulie 1979, Bull. civ. n. 228, Dalloz, 1979, IR p. 562.

⁶⁶ Cass. 1 re, 18 dec. 1979, JCP 1980 IV, p. 94.

⁶⁷ Cass. 1 re civ. 29 oct. 1975, Dalloz, 1976, IR, p.20; JCP 1976, II, n. 18306.

⁶⁸ Cass. 1 re 26 ianuarie 1971, Bull. civ. n.27.

⁶⁹ Cass. 1 re, 16 aprilie 1996, Bull. civ. I, n.185, prec.

⁷⁰ Cass. 1 re civ, 14 martie 1995, Bull. civ. I, n.129, prec.

⁷¹ Cass. 1 re., 4 iulie 1995, Bull. civ. I, n. 300, Dalloz, 1997, Somm, p. 190.

⁷² Cass. 1 re. civ., 4 iulie 1995, Bull. civ. n. 301, D.1997, Dalloz Affaires, 1997, p. 1352, D.1997, p.

În literatura juridică franceză s-a dezbătut problema dacă imprevizibilitatea este o condiție necesară a forței majore sau este doar un indice al irezistabilității. Aceasta din urmă a fost definită ca fiind "evenimentul contra căruia nu se poate apăra, chiar dacă este prevăzut sau care dacă se produce lasă debitorul sau gardianul neputincios"⁷³. O prestigioasă autoare a considerat imprevizibilitatea "*un indice sau un caracter al irezistabilității decât o condiție cu adevărat autonomă a forței majore*"⁷⁴ sau un alt autor "*un indice al inevitabilității decât al irezistabilității*". Jurisprudența franceză s-a pronunțat în sensul aprecierii imprevizibilității ca un aspect al celor două condiții: irezistabilității și inevitabilității⁷⁵, fără a o reține ca o condiție de fond autonomă a forței majore.

Concluzionând, rezultă că previzibilitatea și caracterul intern al cauzei prejudiciabile sunt condiții esențiale pentru obligația de securitate. Îndeplinirea oricărei obligații izvorâte din acte sau fapte juridice nu trebuie să expună creditorul la riscul cauzării unui prejudiciu persoanei sau bunurilor acestuia. Existența unei cauze străine, exterioare contractului determină pierderea posibilității debitorului de a interveni în sensul evitării sau neutralizării efectelor, deci, în mod firesc fiind înlăturată răspunderea debitorului.

• *Obligația debitorului de a acționa* este consecința previziunii riscului producerii unui eveniment prejudiciabil. Dacă precedentă condiție presupunea un proces psihologic, obligația de a acționa constituie o materializare a hotărârii luate pentru evitarea evenimentului sau anihilarea efectelor sale. Astfel, debitorul, în virtutea obligației sale de securitate, trebuie să acționeze pentru evitarea producerii evenimentului prejudiciabil și să neutralizeze consecințele prejudiciabile. Existența unei cauze străine contractului, determină imposibilitatea obiectivă a debitorului de a evita consecințele, acestea fiind determinate de împrejurări externe, care nu îi sunt accesibile.

Evitarea consecințelor prejudiciabile trebuie apreciate în raport de împrejurările concrete ale fiecărei spețe, deoarece trebuie să se aibă în vedere asigurarea de către debitor a unei protecții reale, necesare, eficiente și suficiente. Altfel spus, judecătorul trebuie să aprecieze care ar fi fost măsurile posibile care ar fi trebuit și putut fi luate de a împiedica producerea evenimentului. Este interesantă aprecierea gesturilor spontane, necontrolate, periculoase ale victimelor care sunt, totuși, apreciate ca fiind "previzibile", tocmai pentru că securitatea pasagerilor impune măsuri mai severe de supraveghere, control a comportamentului lor, limitând până la înlăturarea oricărei împrejurări ce ar putea duce la evenimentul prejudiciabil. Chiar și acțiunile agresive, actele teroriste, sabotajele, grevele fiind evenimente posibile trebuie anticipate și luate măsuri care să ferească pasagerii de eventualitatea rănirii sau decesului lor⁷⁶.

⁷³ F.Chabas, Rep.civ., Dalloz, 2 e ed.V, *Force majeure*, n. 87.

⁷⁴ G.Vinney, *Traité de droit civil Les conditions de la responsabilité*, LGDJ, 1998, 2e éd; n. 396.

⁷⁵ Cass 1 re civ. 21 oct, 1997, Bull. civ.,I,n.228; Dalloz 1997, IR, p.247- în care se arată :Accidentul ar fi putut fi evitat dacă s-ar fi montat un sistem care să interzică deschiderea ușilor trenului în timpul mersului";Cass.1 re civ.3 iulie 2002, D.2002, Jur.p. 2631, în care se menționează "agresiunile nu sunt imprevizibile..."cu referire la gesturile pasagerilor, aflați în timpul călătoriei.

⁷⁶ Cass. 1 re civ .21 oct. 1997, Dalloz Affaires, 1997, p .1352, Dalloz, 1997, IR, p. 247, în care victima aflată într-un tren, urmărind pe agresorul soției sale, a făcut gestul de a sări din tren, în timpul mersului, accidentându-se. Instanța supremă a apreciat că dacă ar fi existat un sistem de închidere a ușilor în timpul mersului, el nu ar fi putut sări, deci, accidentul era previzibil.

Dacă nu a fost posibilă evitarea evenimentului, se impune ca debitorul să intervină pentru neutralizarea efectelor acestuia, ceea ce implică o acțiune eficientă, hotărâtă de îndepărtarea sau cel puțin de atenuare a pericolului, aspecte cu privire la care jurisprudența a fost deosebit de exigentă. Diversitatea cazuisticii a pus adeseori în dificultate aprecierea caracterului irezistibil al faptului prejudiciabil, dar orientarea este că există întotdeauna o cale pentru a rezista în fața pericolului⁷⁷.

c) *Natura juridică a obligației de securitate* a fost îndelung discutată în doctrină și jurisprudență, existând argumente pentru o obligație "de rezultat" sau "de mijloace". Perfecționarea cadrului legislativ privind definirea condițiilor obligației de securitate, cu tendința asigurării unei protecții sporite a victimei prejudiciului, a influențat consolidarea raționamentului potrivit căruia obligația de securitate este mai mult decât o obligație de mijloace, este o obligație de rezultat.

Un prestigios autor francez aprecia în urmă cu peste o jumătate de veac, că obligația de securitate este o obligație de rezultat, deoarece există drepturi cu adevărat esențiale, precum integritatea corpului uman de care nu trebuie niciodată să se permită a se aduce vreo atingere⁷⁸.

Semnificația acestei calificări este deosebit de importantă:

- obligația de securitate are un obiect și scop bine definit, acela de a preveni orice atingere la viața integritatea corporală și sănătatea creditorului. Faptul prejudiciabil reprezintă tocmai "rezultatul produs", respectiv încălcarea obligației contractuale asumate, care atrage automat angajarea răspunderii debitorului, nefiind necesară dovedirea culpei acestuia;

- debitorul are mai mult decât o obligație de diligență, deoarece dispozițiile legale îi impun să prevină și să acționeze cu maximă inteligență, prudență și abilitate, astfel încât să evite prejudicierea victimei, fiind sever sancționată abaterea sa;

- fundamentul răspunderii debitorului este unul obiectiv, el garantează pentru eventualitatea prejudicierii creditorului, neavând relevanță poziția sa culpabilă, deoarece doar forța majoră, fapta victimei sau fapta unui terț pot să îi înlăture răspunderea civilă.

Din reglementarea răspunderii pentru nerespectarea obligației de securitate rezultă fără echivoc faptul că producerea evenimentului prejudiciabil, *angajează direct* răspunderea debitorului (producător, comerciant, importator, prestator de servicii), fără a condiționa aceasta de dovedirea culpei sale. În domeniul produselor defectuoase, această calificare constituie "un înalt nivel de protecție a consumatorului"⁷⁹, o măsură eficientă pentru prevenirea prejudiciului, iar ulterior acoperirea acestuia.

În literatura franceză, unii autori consideră că obligația de securitate referitoare la prejudiciile cauzate persoanei este o obligație "de rezultat", iar cele privind bunurile este doar "o obligație de mijloace"⁸⁰. Noțiunea de "securitate" în obligația de rezultat pe care o

⁷⁷ Cass. crim., 1 iulie 1997, citată în Dalloz, 1999, Chron., p. 368, speță în care, surprinzător, instanța supremă consideră că nu a fost respectată obligația de securitate de către clubul sportiv organizator, în situația în care un sportiv - scafandru autonom, care a sărit în apă, a fost mușcat de un animal marin, deoarece nu au stabilit existența acestuia și îndepărtarea lui anterior competiției.

⁷⁸ B. Stark, *La responsabilité civile dans sa double fonction de garantie et de peine privée*, Paris, 1947.

⁷⁹ I. F. Popa, *articol citat*, p. 73.

⁸⁰ P. Jourdain, *Le fondement de l'obligation de sécurité*, Gaz Pal, 1997, 2, Doctr. p. 1196; H. Groutel, *Vers un chambardement de l'obligation de sécurité dans les contracts*, Resp.civ.et.assur.1989, Dalloz Action, 1998, p. 1562.

determină, nu a fost considerată ca fiind o cauză străină, astfel că producerea unui prejudiciu corporal angajează automat răspunderea civilă a debitorului fără a mai demonstra că neexecutarea obligației s-ar datora unei cauze străine cum ar fi forța majoră, fapta unui terț sau a victimei.

d) Prevederi în legislația română privind obligația de securitate

Sistemul legislativ și instituțional din România privind protecția consumatorilor transpune în legislația națională directivele europene, având drept obiectiv desfășurarea unei activități comerciale civilizate în conformitate cu legea și în deplin respect față de consumator⁸¹. Agenții economici - producători, importatori, distribuitori, vânzatori, prestatori de servicii sunt obligați ca prin activitatea lor să ia toate măsurile pentru securitatea consumatorului raportat la produsele și serviciile oferite. Reglementând răspunderile, obligațiile, conduita și procedurile ce trebuie urmate, actele normative în domeniu acordă o atenție deosebită obligației de securitate, ca o garanție a unei reale protecții a drepturilor și intereselor consumatorului.

Potrivit art.1 din Directive: "*Producătorul este responsabil de prejudiciul cauzat de defectul produsului*".

Reglementând raporturile juridice dintre producători și persoanele vătămate ori prejudiciate de produsele cu defecte, puse în circulație, Legea nr. 240/2004, stabilește în art. 3 obiectul tragerii la răspundere a producătorului "*... pentru prejudiciul actual și pentru cel viitor, cauzat de defectul produsului său*". Art. 2 alin. 1, lit. d, din lege definește "*produsul cu defecte*" ca fiind "*produsul care nu oferă siguranța la care persoana este îndreptățită să se aștepte, ținând seama de toate împrejurările, inclusiv; (1) modul de prezentare a produsului, (2) toate utilizările previzibile ale produsului, (3) data punerii în circulație a produsului*".

Legea nr. 12/1990⁸², privind protejarea populației împotriva unor activități comerciale ilicite, încriminează "*falsificarea ori substituirea de mărfuri sau de orice alte produse, precum și expunerea spre vânzare sau vânzarea de asemenea a bunuri*" (art. 1 lit. p).

H.G. nr. 168 din 5 mai 1997 reglementează *regimul produselor și serviciilor care pot pune în pericol viața, sănătatea, securitatea muncii și protecția mediului înconjurător*. Referindu-se la "*caracteristicile tehnice ale oricărui produs sau serviciu destinat punerii în circulație pe piață, importat, fabricat sau prestat*", hotărârea prevede că trebuie să corespundă prescripțiilor prevăzute în documentele tehnice normative în vigoare în România, care îi sunt aplicabile, referitoare la: a) *protecția muncii*; b) *protecția sănătății*; c) *securitatea muncii*; d) *protecția mediului înconjurător*.

⁸¹ În acest sens, art. 1 din O.G. nr. 21 din 21 august 1992 privind protecția consumatorilor, publicată în M.Of. partea I, nr. 212 din 28 august 1992, republicată în temeiul art. 1 pct. 6 alin. final din Legea nr. 11/1994, publicată în M.Of. partea I, nr.65 din 14 martie 1994: "*Statul prin mijloacele prevăzute de lege protejează cetățenii în calitatea lor de consumatori, asigurând cadrul necesar accesului neîngrădit la servicii, informării lor complete despre caracteristicile esențiale ale acestora, apărării și asigurării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice împotriva unor practici abuzive, participării acestora la fundamentarea și luarea deciziilor ce îi interesează în calitate de consumatori*".

⁸² Legea nr.12/1990 privind protecția populației împotriva unor activități comerciale ilicite, republicată în Monitorul Oficial al României partea I, nr. 133 din 20 iunie 1991, modificată prin O.G. nr. 23/1992, publicată Monitorul oficial al României partea I, nr. 213 din 28 august 1992, prin O.G. nr. 55/1994, publicată în Monitorul Oficial al României partea I, nr. 242 din 29 august 1994 și completată prin Legea nr. 177/1998, publicată în Monitorul Oficial al României partea I, nr. 388 din 13 octombrie 1998.

Există reglementări juridice pentru protecția consumatorilor de produse alimentare, referitoare la producția, circulația și comercializarea acestor produse⁸³, marcarea-etichetarea lor⁸⁴, regimul juridic al viei, vinului și băuturilor alcoolice distilate⁸⁵, apelor minerale⁸⁶, pâinii și făinii de grâu din import⁸⁷, protecția împotriva consecințelor dăunătoare ce pot fi provocate de imitațiile de produse alimentare⁸⁸. La fel și în domeniul produselor nealimentare există dispoziții referitoare la protecția consumatorilor: produse de folosință îndelungată⁸⁹, de uz curent⁹⁰, produse cosmetice⁹¹, produse folosite⁹², piese auto⁹³, echipamente electrice de joasă tensiune⁹⁴.

În domeniul prestărilor de servicii, legiuitorul a intervenit reglementând activitatea de comercializare a pachetelor de servicii turistice⁹⁵, publicitatea prin teleshopping⁹⁶ și serviciile de alimentație publică. Interesele consumatorilor sunt protejate prin acte normative referitoare la contractele încheiate în afara spațiilor comerciale⁹⁷, prin contracte la distanță⁹⁸ și prin clauze contractuale abuzive⁹⁹.

⁸³ O.U.G. nr. 97 din 21 iunie 2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor.

⁸⁴ H.G. nr. 784 din 10 septembrie 1996 și H. G. nr 953 din 15 noiembrie 1999.

⁸⁵ Legea nr. 67/1997, publicată în M.Of. nr. 81 din 5 mai 1997.

⁸⁶ H.G. nr. 1.176 din 13 noiembrie 1996.

⁸⁷ Ordine comune nr. 121.011/2001, nr. 570/2001; nr. 356/2001 al Ministerului Agriculturii, Alimentației și Pădurilor, Ministerului Sănătății și Familiei și a Președintelui Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor.

⁸⁸ H.G. nr. 187 din 17 martie 2000, publicată în M.Of. nr. 121 din 21 februarie 2000.

⁸⁹ H.G. nr. 394/1995, publicată în M.Of. nr. 122 din 19 iunie 1995.

⁹⁰ H.G. nr. 665/1995, publicată în M.Of. nr. 206 din 9 septembrie 1995.

⁹¹ Legea nr. 178 din 18 octombrie 2000, publicată în M.Of. nr. 525 din 25 octombrie 2000.

⁹² H.G. nr. 329 din 22 martie 2001, publicată în M.Of. nr. 151 din 28 noiembrie 2001.

⁹³ H.G. nr. 1219 din 29 noiembrie 2000, publicată în M.Of. nr. 644 din 11 noiembrie 2000.

⁹⁴ H.G. nr. 1337 din 14 decembrie 2000, publicată în M.Of. nr. 698 din 27 decembrie 2000.

⁹⁵ O.G. nr. 107 din 30 iulie 1999, publicată în M.Of. nr. 431 din 31 august 1999.

⁹⁶ Legea nr. 148 din 26 iulie 2000, publicată în M.Of. nr. 358/2000.

⁹⁷ O.G. nr. 106 din 30 august 1999, publicată în M.Of. nr. 431 din 31 august 1999, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 60/2002, publicată în M.Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.

⁹⁸ O.G. nr. 130 din 31 august 2000, privind contractele la distanță, publicată în M.Of. nr. 431 din 2 februarie 2000.

⁹⁹ Legea nr. 193 din 6 noiembrie 2000, publicată în M.Of. nr. 560 din 10 noiembrie 2000.